

Євроінтеграція бухгалтерського обліку: чому акти виконаних робіт більше не обов'язкові

Дмитро Боярчук

Андрій Саварець

Євген Шульга

Світлана Чорна

Київ, 2022

Зміст

1. Головне	3
2. У чому проблема активів виконаних робіт?	4
3. Світова практика: чи є активи виконаних робіт в інших країнах?	8
4. Оцінка економічних втрат від обігу активів виконаних робіт	10
5. Пропозиції: відмова від обов'язковості	12
Додаток № 1: Первинні фінансові документи в різних країнах світу	13
Додаток № 2: Результати опитування про використання активів виконаних робіт	29
Джерела	32

Головне

Ми звернули увагу на акти виконаних робіт, бо регулярне оформлення цих документів створює додаткові витрати для підприємців, особливо мікро- та малих. До того ж реальної потреби в цих документах самі підприємці здебільшого не вбачають і виконують вимоги, бо на цьому наполягає бухгалтерія.

Акти виконаних робіт існують тільки в пострадянських країнах і виконують допоміжну функцію підтвердження реальності витрат для обрахунку бази податку на прибуток підприємств. У своїх перевірках податкові органи звертають увагу на наявність актів виконаних робіт як критичного первинного документа, тому бухгалтери ретельно збирають акти у своїх контрагентів. Натомість судова практика свідчить, що акти виконаних робіт не розглядають як самодостатній доказ реальності здійснення господарської операції.

У розвинених країнах функцію первинних фінансових документів виконують рахунки-фактури (інвойси) та документи, що підтверджують факт оплати. Країни ЄС з 2014 року переходять на використання так званого e-invoice, що є уніфікованим первинним електронним фінансовим документом для використання серед членів ЄС. Україна не брала на себе зобов'язання запроваджувати e-invoice, однак якщо вона тримає курс на євроінтеграцію, то запровадження e-invoice буде неминучим кроком на певному етапі розвитку нашої країни.

Несумісність первинних фінансових документів із рештою країн світу стала причиною змін у законодавстві 2017 року, які знизили статус акта виконаних робіт і визначили рахунок-фактуру (інвойс) первинним документом. Проте використання рахунків-фактур (інвойсів) у ролі первинного фінансового документа обмежується здебільшого зовнішньоекономічними операціями для експорту послуг. Натомість бухгалтери надають перевагу і надалі збиранню актів виконаних робіт, хоча визнають, що згідно із законодавством це вже не обов'язково. Увага податкових органів до актів виконаних робіт – основна причина збереження практики з використанням цих документів, хоча законодавство їх не вимагає і суди не розглядають як доказ наявності господарських операцій.

Обіг необов'язкових актів виконаних робіт забирає до 13% робочого часу бухгалтера та до 5% робочого часу керівника підприємства. У середньому до двох людей беруть участь у підготовці та обміні актами виконаних робіт, а на великих підприємствах в обіг актів залучено до 15 співробітників. Підприємці оцінюють, що на кожну пару актів витрачається 200 – 300 грн в еквіваленті робочого часу, а загалом підприємці витрачають на підготовку непотрібних документів майже 4000 грн на місяць в еквіваленті робочого часу. Електронний документообіг трохи зменшує витрати на обмін актами виконаних робіт, проте не критично. Підприємці за будь-яких умов змушені витрачати час на підготовку та погодження актів. У багатьох випадках контрагенти вимагають паперові копії актів навіть за наявності електронного документообігу.

Більшість підприємців – 74.1% опитаних – підтримують ідею відмови від використання актів виконаних робіт і вважають, що їм було б легше працювати в умовах, коли підписування актів не обов'язкове.

Пропонуємо відмовитися від обов'язкового оформлення актів виконаних робіт і зафіксувати цю зміну законодавчо, а також відповідним листом-роз'ясненням від податкових органів. З огляду на укоріненість практик використання актів виконаних робіт вважаємо недоречним їх повне скасування. Підприємець сам повинен вирішувати, який документ використовувати для підтвердження факту зазначених витрат – акт виконаних робіт чи рахунок-фактуру (інвойс). Паралельний обіг рахунків-фактур (інвойсів) та актів виконаних робіт як первинних фінансових документів – оптимальний варіант на перехідний період до моменту повноцінного запровадження e-invoice.

У чому проблема актів виконаних робіт?

Бухгалтерія партнерів терміново (не пізніше, аніж сьогодні) вимагає загублений акт виконаних робіт, бо без нього нічого не сходиться – ситуація, до болю знайома чи не кожному підприємцю. Добре, якщо у штаті є спеціально навчена людина, яка тільки тим і займається, що збирає та сортує акти виконаних робіт. А якщо бізнес невеликий, бухгалтер працює дистанційно, та ще й усі працівники завантажені, то сам керівник відкладає нагальні справи та везе особисто цей такий терміновий і цінний документ.

Акти виконаних робіт набули широкого використання тільки на пострадянському просторі як первинні документи, що підтверджують факт виконання робіт та/або надання послуг. Основна роль цих документів – підтверджувати реальність зазначених витрат. До 2017 року, доки рахунок-фактуру (інвойс) не було визнано первинним документом, Державна фіскальна служба (нині це Державна податкова служба) визнавала витрати як такі, що справді існували виключно на основі наявних актів виконаних робіт (для послуг) чи видаткових накладних або товарно-транспортних накладних (для товарів) – саму проплату згідно з рахунком-фактурою за отримані товари чи послуги зазначеними витратами не вважали повноцінним і достатнім підтвердженням реальності витрат. Таким чином для бухгалтерського обліку акти виконаних робіт відігравали

Саме розрахунок зобов'язань за податком на прибуток підприємств і є основною причиною уваги до актів виконаних робіт

критичну роль, оскільки вони слугували підтвердними документами коректності формування витрат для цілей податкового обліку, а отже, були базовою цеглиною для визначення коректності розрахунку об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств. Саме розрахунок зобов'язань за податком на прибуток підприємств і є основною причиною уваги до актів виконаних робіт і їх критичної важливості для бухгалтерів, які нараховують податок на прибуток.

Побічна користь актів виконаних робіт, яку для себе знайшли підприємці, – це певна гарантія післяплати, коли оплату послуг здійснюють з великим відстроченням чи роботи виконують частинами (вважають, що акт засвідчує повноту виконання робіт). На практиці, якщо контрагент порушує питання належної якості виконаних робіт (або їх відсутності), то наявність підписаного акта не є беззаперечним доказом під час розгляду справи в судах. Дуже часто акти просто «підмахують» як частину рутинних бухгалтерських документів без належної уваги до суті самого документа, а тому суди не вважають ці акти самодостатнім доказом повноти виконання зобов'язань, якщо замовник у суді стверджує, що роботи не виконано або виконано не в повному обсязі. Зокрема в інформаційному листі Вищого адміністративного суду України від 01.11.2011 р. «сама собою наявність або відсутність окремих документів, а так само помилки у їх оформленні не є підставою для висновків про відсутність господарської операції, якщо з інших даних вбачається, що фактичний рух активів або зміни у власному капіталі чи зобов'язаннях платника податків у зв'язку з його господарською діяльністю мали місце. Водночас наявність формально складених, але недостовірних первинних документів, відповідність яких фактичним обставинам спростована належними доказами, не є безумовним підтвердженням реальності господарської операції». Іншими словами, інформаційний лист прямо вказує, що під час розгляду справ суди не повинні брати до уваги лише наявність актів виконаних робіт як підтвердження господарської операції, а повинні оцінювати реальність здійснення операції з урахуванням специфіки кожної такої операції.

Суди не вважають акти самодостатнім доказом повноти виконання зобов'язань

У цивілізованому світі такого документа, як «акт виконаних робіт», просто не існує

Якщо на внутрішньому ринку та для ринку пострадянських країн обмін актами став звичною рутинною, то під час експорту послуг українські підприємці зіткнулися з проблемою несумісності звітних документів – у цивілізованому світі такого документа, як «акт виконаних робіт», просто не існує (див. розділ «Світова практика: чи є акти виконаних робіт в інших країнах?»). Натомість первинний звітний документ – це рахунок-фактура (інвойс), в якому зазначають усю необхідну інформацію для податкового обліку, а факт зазначених витрат полягає в самій оплаті (підтвердженням якої є банківське платіжне доручення), здійсненій відповідно до рахунка-фактури (інвойсу).

У 2017-му році законодавчо статус акту як первинного документа було знижено, рахунок-фактуру (інвойс) було визначено первинним документом, який підтверджує факт понесених витрат, за наявності в рахунку всієї необхідної інформації про надані послуги та реквізити контрагентів

Факт понесених витрат підтверджується платежем (банківським платіжним дорученням), здійсненим відповідно до рахунку-фактури (інвойсу)

Саме несумісність звітних документів для експорту послуг стала причиною ухвалення 2016 року Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення адміністративних бар'єрів для експорту послуг» (набув чинності 2017 року). Цей закон низив статус акта виконаних робіт як єдиного документа, який підтверджує факт зазначених витрат під час нарахування податку на прибуток підприємств і визнав рахунок-фактуру (інвойс) первинним документом за наявності в рахунку всієї необхідної інформації про надані послуги та реквізити контрагентів. Фактично ці зміни в законодавстві зрівняли рахунок-фактуру (інвойс) та акт виконаних робіт для ведення бухгалтерського обліку та дали змогу використовувати рахунки для обґрунтування зазначених витрат під час нарахування податку на прибуток підприємств.

Хоча законодавець уже створив можливості провадити господарську діяльність без використання актів виконаних робіт лише за використання рахунків-фактур (інвойсів), нові практики фактично застосовують тільки для експортних операцій (експорту послуг), коли експортер послуг надає електронну версію рахунка-фактури (інвойса) для зарахування банком отриманого виторгу на свій банківський рахунок. Для внутрішніх операцій залишилася практика підтвердження виконаних робіт і зазначених витрат на основі актів виконаних робіт (своєрідний правовий звичай). Практика податкових органів визначати достовірність зазначених витрат на основі актів виконаних робіт і природне небажання економічних агентів зазнавати ризиків потенційних додаткових судових витрат лише для зміни практики застосування актів виконаних робіт є основою того, що внесені до законодавства зміни щодо статусу рахунка-фактури (інвойса) не змінили самих практик, зокрема під час операцій з українськими контрагентами.

Незважаючи на законодавчі зміни, практика податкових органів до цих пір зорієнтована на використання актів виконаних робіт

Натомість підтримка обігу –актів виконаних робіт (тепер уже необов'язкових) зумовлює суттєві часові та фінансові затрати для підприємств, особливо для малого та середнього бізнесу (див. розділ «Оцінка економічних втрат від обігу актів виконаних робіт»). Наші оцінки свідчать, що на виготовлення та обмін однієї пари актів виконаних робіт підприємець витрачає в середньому 200–300 грн в еквіваленті свого часу та часу своїх працівників. Зрозуміло, що якщо ми, для прикладу, говоримо про будівельний бізнес, де акти прийому-передачі – це документ, що засвідчує виконання робіт на мільйони гривень і який часто підписують в урочистих умовах, – то зазначених часових витрат на виготовлення такого документа, зрозуміло, не беруть до уваги. Проте, окрім актів на великі обсяги робіт (послуг), які оформлюють не так регулярно, кожне підприємство щомісяця має справу з кількома десятками чи сотнями «дрібних» актів виконаних робіт, які стосуються постачання комунікаційних послуг, оренди кулера, витрат на оренду приміщення тощо.

Наше дослідження виявило, що такі витрати для середньостатистичного підприємства сягають майже 4000 грн на місяць, що в масштабах економіки сягає 34 млрд грн (близько 0.6% ВВП) пустопорожніх витрат щороку.

Цікаво, що практика обігу актів виконаних робіт глибоко вкорінилася в щоденних рутинних підприємств (де факто – правовий звичай). Під час опитування та глибинних інтерв'ю ми помітили, що респонденти здебільшого пов'язували питання про акти виконаних робіт із підтвердженням факту виконання масштабних робіт і зазначали, що переважно підписують 3–5 актів щомісяця, хоча підприємство могло налічувати більш як тисячу найманих працівників. Після додаткового роз'яснення, що питання стосується також актів, які укладають не тільки із замовниками, а й із постачальниками послуг/робіт, які підприємство закуповує для провадження діяльності, з'ясувалося, що таких документів підписують кілька сотень на місяць, і обіг цих актів потребує суттєвих часових затрат, бо вони містять чималі транзакційні витрати не тільки на оформлення актів виконаних робіт, а й на їх внутрішнє погодження різними підрозділами організації.

Електронний документообіг економить час на обмін актами, проте не знімає питання підготовки самих документів, окрім того бухгалтери часто вимагають паперові копії актів незважаючи на наявність електронної копії

З появою різних сервісів з обігу електронних документів оформлення актів виконаних робіт спростилося. Хоча наявність електронного документообігу не надто зменшує часові витрати на роботу з актами виконаних робіт, бо електронна форма економить час на обмін документами, тимчасом як саме формування документів та їх погодження, як і раніше, вимагає часових затрат і від постачальника, і від контрагента. Окрім цього, за словами респондентів, навіть якщо обмін актами здійснюють в електронному вигляді, частина контрагентів за будь-яких умов вимагають паперову копію актів і наполягають на обміні документами за допомогою стандартного поштового зв'язку (або кур'єра).

Для великих підприємств обмін актами виконаних робіт не становить великої проблеми попри те, що цей елемент документообігу може спричиняти чималі витрати. Для впорядкування актів залучають спеціальну людину в штат бухгалтерії (або навіть кількох людей), які повинні стежити за обміном і належним зберіганням актів (їх дуже часто гублять і їх потрібно повторно оформлювати). Проте для мікробізнесу, малого та навіть середнього бізнесу обмін актами виконаних робіт – це чималий головний біль. Важливо, що великі підприємства (їхня бухгалтерія) дуже часто для економії свого часу покладають витрати на підготовку актів та їх транспортування саме на своїх дрібних контрагентів. Важко відмовити великому закупівельнику в такій дрібниці. Як наслідок, підприємці, для яких адміністративні витрати і без того становлять вагомий частину затрат, повинні брати на себе додатковий тягар оформлення документів, складання яких уже досить давно законодавство не вимагає.

Більшість наших респондентів (74.1%) позитивно оцінюють можливість відмови від використання актів виконаних робіт. Хоча водночас наше опитування виявило певне незбігання в поглядах між бухгалтерами та керівниками компаній. Швидше за все під впливом усталених практик бухгалтери не так приязно ставляться до перспективи відмови від обов'язкового використання актів виконаних робіт, однак 64.6% бухгалтерів визнають, що скасування обов'язкового використання актів виконаних робіт спростило б ведення обліку та зекономило б багато часу.

Як і в разі використання мокрих печаток, не може йтися про повну відмову від актів виконаних робіт з огляду на укоріненість цих практик. Окрім того, у таких секторах, як будівництво, а також у разі використання бюджетних коштів самі контрагенти негативно ставляться до відмови від використання актів виконаних робіт. Адже акти стали певним захисним механізмом для самих виконавців робіт і послуг, і контрагенти приймають їх як доказ завершення робіт (етапу робіт) і підставу для обґрунтованості оплати. Проте у випадках дрібних і повторюваних робіт і послуг практика обов'язкового оформлення та підписання актів виконаних робіт не має жодного сенсу,

хоча потребує чималих часових затрат. За умови чіткішого формулювання в законодавстві та в роз'яснювальних листах податкових органів необов'язковості використання актів для підтвердження реальності зазначених затрат і можливості заміни актів рахунками-фактурами (інвойсами) практика використання актів буде поступово звужуватися.

Важливо, що функцію акцептування виконаних робіт/послуг, яку підприємці асоціюють з актами виконаних робіт, уже на сьогодні в багатьох випадках виконують електронні листи або інші не передбачені податковим законодавством документи. Цю практику акцептування виконаних робіт через надсилання відповідного електронного листа (або іншого документа) із повідомленням, що роботи виконано в повному обсязі, українські підприємці поступово переймають від своїх західних контрагентів, які саме таким чином проводять акцептування робіт/послуг. З огляду на напрацьовану судову практику такі підтвердні документи суди можуть використовувати для з'ясування реальності здійснення господарської операції та фактичності виконання робіт/послуг, проте таку можливість також варто передбачити від податкових органів відповідними роз'яснювальними листами, оскільки більшість контрагентів у своїх практиках орієнтуються саме на листи Державної податкової служби, а не на судову практику.

Світова практика: чи є акти виконаних робіт в інших країнах?

Акти виконаних робіт існують лише на пострадянському просторі

Відсутність актів виконаних робіт серед первинних фінансових документів, які використовують у розвинених країнах світу, поставило перед нами закономірне запитання – а де взагалі існує практика використання актів виконаних робіт? Ми проаналізували практику у 66 країнах (див. Додаток № 1) і дійшли висновку, що акти виконаних робіт існують лише на пострадянському просторі. Зокрема ми

знайшли підтвердження використання актів виконаних робіт у Білорусі, Росії, Вірменії, Казахстані, Киргизстані. Не виключено, що такий первинний документ, як акт виконаних робіт, використовують у бухгалтерському та податковому обліку ще в якійсь країні, окрім країн колишнього СРСР, оскільки ми не здійснювали всеосяжний аналіз для всіх країн світу. Проте в нашу вибірку увійшли чи не всі країни, які можуть заслуговувати на увагу.

Рахунок-фактура (інвойс) і сама фінансова операція (оплата за роботи і послуги) – основні первинні документи, які використовують для ведення фінансового, бухгалтерського та податкового обліку в більшості країн світу. Що більше, усі розвинені країни світу активно рухаються у напрямі запровадження так званого e-invoice (електронний рахунок-фактура), що стає певним стандартизованим міжнародним форматом засвідчення факту виконання робіт чи надання послуг. У ЄС практику використання e-invoice впроваджують згідно з Директивою 2014/55/ЄС з 26 травня 2014 року.

Україна не має прямих зобов'язань запроваджувати e-invoice у своїх практиках. Хоча в Угоді про асоціацію згадується запровадження електронного документообігу для товарно-транспортних накладних і впровадження повноцінної системи обміну митною інформацією між Україною та ЄС. Проте якщо Україна тримає курс на євроінтеграцію, то запровадження e-invoice буде неминучим кроком на певному етапі розвитку нашої країни. Натомість запровадити e-invoice в умовах, коли первинні документи бухгалтерського та податкового обліку в Україні несумісні з первинними документами, які використовують у країнах ЄС, неможливо. Іншими словами, відмова від обов'язкового використання актів виконаних робіт у веденні фінансового, бухгалтерського та податкового обліку в Україні – критичний крок для увідповіднення первинної фінансової документації єдиному стандарту, що використовують у країнах ЄС, та, як наслідок, створення можливостей для поступового запровадження e-invoice у господарських практиках в Україні.

Відмова від обов'язкового використання актів виконаних робіт у веденні фінансового, бухгалтерського та податкового обліку в Україні – критичний крок для увідповіднення первинної фінансової документації єдиному стандарту, що використовують у країнах ЄС

Рахунок-фактура (інвойс) у розвинених країнах світу виконує ті самі функції, що й акт виконаних робіт у сукупності з рахунками, тобто слугує підтвердженням дійсності виконання господарської операції

За своїм змістом рахунок-фактура (інвойс), яку використовують як первинний документ у розвинених країнах світу, містить усю необхідну інформацію для ідентифікації обсягу, виду та самого факту повноцінності надання послуг/робіт, а також усю необхідну інформацію для ідентифікації контрагентів. Іншими словами, рахунок-фактура (інвойс) у розвинених країнах світу виконує ті самі функції, що й акт виконаних робіт у сукупності з рахунками, тобто слугує підтвердженням дійсності виконання господарської операції. Якщо до 2017 року, до ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усу-

нення адміністративних бар'єрів для експорту послуг», в українській практиці рахунок виконував лише роль офіційної вимоги здійснити оплату за виконані роботи/послуги чи поставку товару, то після внесення законодавчих змін, згідно із зазначеним законом, рахунок-фактура (інвойс), за умови відображення у ньому всієї необхідної інформації, повноцінно виконує функції акта виконаних робіт, є точним відповідником рахунку-фактури (інвойса), що використовують у країнах ЄС, і може слугувати основою для запровадження e-invoice у господарських практиках в Україні.

Єдина умова уникнення плутанини – необхідність вилучення з бухгалтерського та податкового обліку дублюючих первинних документів, а саме поступова відмова від використання актів виконаних робіт. Перший етап на цьому шляху – відмова від обов'язковості оформлення актів (за наявності належним чином оформлених рахунків-фактур (інвойсів) і подальше еволюційне витіснення актів виконаних робіт з бухгалтерського та податкового обліку в Україні.

Оцінка економічних втрат від обігу актів виконаних робіт

Акти виконаних робіт не є ключовою чи навіть вагомою перешкодою для провадження бізнесу в Україні. Проте підприємці (особливо мікро-та малі) часто нарікають на оформлення цих незрозумілих документів, які потребують часу і на підготовку, і на їх обмін. Оскільки законодавство вже не вимагає такого документа, як акта виконаних робіт, ці часові витрати фактично марнують ресурс підприємців. Тому навіть з огляду на те, що витрати на оформлення актів невеликі, вони все-таки існують і є так званими deadweight losses, тобто змарнованим ресурсом для економіки.

Ми вирішили оцінити, скільки ж часу та ресурсу підприємці витрачають на підготовку та обмін актами виконаних робіт. Для цього ми провели опитування 435 підприємств, а також 10 глибоких інтерв'ю і з керівниками підприємств, і з їхніми фінансовими менеджерами.

За результатами опитування, у середньому українське підприємство оформлює 20 актів виконаних робіт на місяць (фізична особа – підприємець – п'ять актів на місяць). До підготовки однієї пари актів виконаних робіт та їх обміну в більшості випадків залучено двоє осіб – директор і фінансист. Однак на великих підприємствах до процесу підготовки та погодження актів залучено до 15 осіб. Докладніше про опитування див. у Додатку № 2.

На роботу з актами виконаних робіт бухгалтер витрачає до 13% свого часу, керівник підприємства – до 5% свого часу

Згідно з відповідями респондентів, на роботу з актами виконаних робіт бухгалтер витрачає до 13% свого часу, керівник підприємства – до 5% свого часу. Якщо до процесу підготовки та обміну актами залучено інших працівників, як-от офіс-менеджера чи менеджера з роботи з підрядниками, то вони також витрачають до 10% свого робочого часу на обслуговування обігу актів виконаних робіт.

Обмін актами в електронному вигляді трохи зменшує часові затрати, однак лише 29.6% опитаних користуються сервісами електронного обміну. Більшість підприємств доставляють акти особисто чи кур'єром або обмінюються актами засобами поштового зв'язку з відповідними затратами ресурсів.

Виготовлення однієї пари актів респонденти оцінюють у 200–300 грн, а загальні витрати ресурсу на підготовку актів – у 2000–4000 грн на місяць. За найбільш консервативними оцінками,

Загальні втрати для економіки від обігу актів виконаних робіт сягають 34 млрд грн на рік (близько 0.6% ВВП)

Виготовлення однієї пари актів коштує у 200–300 грн, а загальні витрати ресурсу на підготовку актів – у 2000–4000 грн на місяць

загальні втрати для економіки від обігу актів виконаних робіт сягають 34 млрд грн на рік¹ (близько 0.6% ВВП). Це чистий змарнований ресурс для підприємців.

¹ Розрахунок здійснено на основі офіційних даних про кількість юридичних осіб (373 тис. осіб на 01.01.2020) та кількість зареєстрованих ФОП третьої групи (707 тис. осіб на 01.01.2022). Дані Державної податкової служби України.

Бізнес здебільшого відчуває непотрібність такого документа, як акт виконаних робіт, бо досить прихильно ставиться до можливості не витратити час на його оформлення. Згідно з опитуванням, 74% підприємств вважають, що їм було б легше працювати в умовах, коли підписування актів не обов'язкове.

74% підприємств вважають, що їм було б легше працювати в умовах, коли підписування актів не обов'язкове

Важливо, що під час опитування, а також глибинних інтерв'ю чітко виявилася розбіжність у поглядах на питання актів виконаних робіт між керівниками підприємств та бухгалтерами. Керівники підприємств чи не одностайно вважають акти зайвим документом і підтримують відмову від їх використання (74.7% керівників підприємств вважають, що без актів було б легше працювати). Натомість бухгалтери менш однозначні у своїх поглядах і в багатьох випадках вважають акти виконаних робіт потрібним документом, хоча також переважно підтримують ідею необов'язковості їх оформлення (64.6% бухгалтерів вважають, що їм було б легше працювати в умовах, коли підписування актів не обов'язкове).

Бухгалтери менш однозначні у своїх поглядах і в багатьох випадках вважають акти виконаних робіт потрібним документом, хоча також переважно підтримують ідею необов'язковості їх оформлення (64.6% бухгалтерів вважають, що їм було б легше працювати в умовах, коли підписування актів не обов'язкове)

Причину такої розбіжності вбачають в укоріненості практик використання актів виконаних робіт, хоча під час глибинних інтерв'ю з фінансистами, після роз'яснень суті ідеї про скасування актів, більшість співрозмовників погоджувалися, що відмова від обов'язковості оформлення актів спростила б діяльність.

Пропозиції: відмова від обов'язковості

Сьогодні законодавство вже не вимагає оформлення акта виконаних робіт для підтвердження фактичності зазначених витрат. Рахунок-фактура (інвойс) разом з платіжним дорученням – достатні первинні документи для ведення бухгалтерського та податкового обліку. Проте практика використання актів виконаних робіт глибоко вкоренилася, і фінансисти вимагають оформлення цього документа, бо так було завжди (своєрідний правовий звичай). У деяких випадках це має певний сенс, але здебільшого ця практика триває за інерцією.

Щоб дати змогу поступово відійти від використання рудиментарних документів, ми пропонуємо ухвалити законодавчі зміни, які чітко акцентують увагу підприємницької спільноти на тому, що акт виконаних робіт – це не обов'язковий документ і може оформлюватися на вибір контрагентів. Критичним, на нашу думку, є також лист-роз'яснення від Державної податкової служби, де буде чітко, без двозначного тлумачення, роз'яснено, що податкові органи також розглядають рахунок-фактуру (інвойс) первинним документом, що підтверджує факт зазначених витрат (за умови відображення в ньому всієї необхідної інформації про контрагентів і надані послуги/роботи).

Паралельний обіг рахунків-фактур (інвойсів) та актів виконаних робіт як первинних фінансових документів є вирішенням проблеми актів на перехідний період до моменту повноцінного запровадження e-invoice

Повне скасування актів виконаних робіт, на нашу думку, недоречно та навіть неможливе з огляду на поширеність практики. Під час глибоких інтерв'ю підприємці часто зазначали, що в окремих випадках (наприклад, у разі великих обсягів робіт) вони самі воліли б мати на руках документи, що підтверджують повноту виконаних зобов'язань. З огляду на це паралельний обіг рахунків-фактур (інвойсів) та актів виконаних робіт як первинних фінансових документів розглядають як прийнятний варіант на перехідний період до моменту повноцінного запровадження e-invoice.

Додаток № 1: Первинні фінансові документи в різних країнах світу

№	Країна	Первинні фінансові документи	Практика використання
1	Австралія	рахунок-фактура (PEPPOL BIS)	Діє PEPPOL з 31.10.2019. Австралійський уряд розробив новий цифровий бізнес-план, щоб підняти економіку. Зокрема до липня 2022 року 3.6 млн австралійських доларів буде використано для запровадження електронного виставлення рахунків у всіх державних установах Співдружності. Мета полягає в тому, щоб збільшити визнання B2G-компаній і сприяти розвитку ланцюгів поставок. Хоча точних термінів поки що не встановлено, уряд Австралії уже почав консультації про зобов'язання щодо електронного виставлення рахунків для компаній загалом
2	Австрія	рахунок-фактура (bInterface-національний стандарт XML; PEPPOL)	З 1 січня 2014 року в Австрії електронне виставлення рахунків обов'язкове. Відтоді постачальники, які базуються в Австрії, змушені виставляти рахунки-фактури в електронній формі для всіх транзакцій B2G, а федеральні органи влади приймають електронні рахунки-фактури, надіслані лише через портал послуг компанії (USP). Потім електронні рахунки-фактури подають через портал E-rechnung.gv.at. Для цього потрібна згода одержувача. Цифровий підпис, який одержувач повинен підтвердити під час отримання, також передбачено для забезпечення в режимі реального часу і цілісності. Однак електронний підпис не обов'язковий. Електронні рахунки-фактури мають зберігатися в архіві протягом семи років після закінчення календарного року. Якщо ви бажаєте зберігати їх за кордоном, це дозволено лише за наявності онлайн-доступу до рахунків-фактур
3	Албанія	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	Албанія оголосила, що запровадить нову систему онлайн-рахунків. Мета – збільшити доходи країни та не допустити ухилення компаній від сплати податків. Оскільки Албанія, як кажуть, прагне приєднатися до ЄС, це серйозний крок на шляху до правил, які вже діють у багатьох країнах ЄС. Коли прем'єр-міністр Еді Рама вступив на посаду, також почали кампанію, спрямовану на заохочення компаній до реєстрації та видачі квитанцій. Проте багато компаній у країні поки що не дотримуються цієї практики

4	Андорра	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	Електронне виставлення рахунків в Андоррі добровільне. Потрібна згода відповідного одержувача. Автентичність і цілісність забезпечує цифровий підпис через EDI, крім того, існують різні можливості через журнали аудиту Business Controls
5	Аргентина	рахунок-фактура (XML для певної країни)	Аргентина запровадила необов'язкове електронне виставлення рахунків-фактур 2003 року; його почали поетапно в липні 2015 року та завершили 2019 року. Включено всі рахунки-фактури, квитанції, кредитні нотатки та дебетові листи. Платники податків повинні спочатку запросити електронний код авторизації (CAE). Це може отримати Федеральне агентство з державного управління державними фінансами AFIP. Електронне виставлення рахунків-фактур (CE) обов'язкове для деяких платників податків. Використання цифрових сертифікатів для зв'язку з платформою AFIP для отримання кодів авторизації необхідне для створення графічного представлення CE. Підтвердження електронного підпису покупця під час отримання не потрібно. Електронні рахунки-фактури повинні зберігатися протягом 10 років
6	Бельгія	рахунок-фактура (PEPPOL BIS)	Електронне виставлення рахунків зараз обов'язкове у Бельгії для сектору B2G. Постачальники мають змогу надсилати рахунки-фактури PEPPOL. Бельгійські оператори також можуть подавати електронні рахунки-фактури без PEPPOL за допомогою ручної форми на платформі Mercuius. Усі рахунки-фактури збираються на платформі електронної пошти Mercuius. Ця платформа має веб-інтерфейс, щоб відправники могли перевірити поточний статус своїх електронних рахунків

7	Білорусь	акт виконаних робіт / рахунок-фактура	<p>У Білорусі факт виконання або надання послуги оформлюють актом здачі-приймання виконаних робіт/послуг. Це первинний обліковий документ, що підтверджує найменування, кількість, вартість виконаних і прийнятих робіт. На підставі актів вартість відображається у бухгалтерському обліку підрядника та замовника. Виконавець має право вимагати після виконання всіх необхідних робіт або надання тієї чи іншої послуги оплату.</p> <p>Проте на практиці в цій країні виникають складнощі у виборі коректної форми акта виконаних робіт. Причина полягає у відсутності конкретних детальних вказівок для порядку заповнення форм актів та їх застосування до певного виду робіт/послуг.</p> <p>Електронною ж формою у Білорусі користуються для створення, виставлення та зберігання електронного рахунка-фактури, для чого було створено єдиний портал електронних рахунків, у якому здійснюється реєстрація платників податків (Міністерство з податків та зборів Республіки Білорусь ухвалило Постанову від 3 січня 2019 р. № 3 «Про зміну Постанови Міністерства з податків та зборів Республіки Білорусь від 25 квітня 2016 р. № 15», з питання форми електронного рахунка-фактури)</p>
8	Болгарія	рахунок-фактура (e-faktura)	<p>Систему eFaktura.bg запроваджено 2007 року, і зараз її використовують понад 500 видавцями рахунків з різних галузей. Електронне виставлення рахунків – це автоматизований процес видачі, відправлення, отримання та обробки рахунків-фактур в електронному вигляді. Електронне виставлення рахунків – один із комерційних процесів, які називають «введенням замовлення» з погляду постачальника та «оплатою покупки» з погляду покупця</p>
9	Бразилія	рахунок-фактура (NFE, NFC-e та CT-e / конкретний формат XML)	<p>Бразилія – країна з найбільшою кількістю електронних рахунків у світі. Електронний рахунок-фактура відомий як Nota Fiscal Electronica (NFE), його використання регулює державний орган Secretaria de Receita Federal. Зараз важко точно визначити ринок впровадження електронних рахунків-фактур у країні, потенційно існує 150 000 компаній, які впровадять NFE в середньостроковій перспективі. Податкова система та модель електронного виставлення рахунків, хоча і є однією з найскладніших у світі, консолідована та дуже поширена. Електронне виставлення рахунків обов'язкове, але в країні діють інші правила їх виставлення. Перед відправкою одержувачу для створення обов'язкового графічного відображення штрих-коду необхідні електронний підпис і перевірка податковими органами. Перевірка електронного рахунка-фактури покупцем необхідна під час отримання. Електронні рахунки-фактури мають зберігатися в архіві протягом 5 років</p>

10	Велика Британія	рахунок-фактура (EDIFACT, ANSI X12 або XML)	До квітня 2022 року всі компанії мають використовувати електронне виставлення рахунків за принципом MTD (Making Tax Digital)
11	Вірменія	акт виконаних робіт / рахунок-фактура	У Податковому кодексі Вірменії зазначено, що рахунок-фактура належить до переліку розрахункових документів для документування угод надання робіт/послуг. Так само, як і в Білорусі, тут використовують електронну систему для рахунків-фактур, акти здачі-прийому робіт чи наданих послуг оформлюють у паперовому вигляді
12	Гонконг	рахунок-фактура (e-invoice)	Характерний високий рівень лібералізації торгівлі, усталені стандарти ІТ, надійні законодавчі системи, комплексні стандарти документів і сильна державна підтримка. З 2000 року в Гонконгу службу митного ввезення в паперовій формі припинено, а всі документи декларації подають в електронному вигляді. Щоб сприяти використанню електронних рахунків, уряд підвищив найнижчу вартість подання паперових документів і зменшив вартість подання електронних документів. Нинішні процедури подання заяв на митний в'їзд на 95% є електронними. Усі документи забезпечено авторизованими ліцензіями на послуги електронної автентифікації, електронними підписами та функціями шифрування й можуть вільно передаватися всередині мережі. Загалом електронне виставлення рахунків дозволено, але наразі не обов'язкове. Наприклад, цифровий підпис як розширений електронний підпис необхідний для забезпечення цілісності та автентичності. Підтвердження електронного підпису покупця під час отримання не потрібне. Потрібна згода покупця. Термін зберігання – 7 років з кінця фінансового року
13	Греція	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	Виписування електронних рахунків не обов'язкове у Греції. Існує кілька постачальників послуг електронного виставлення рахунків B2G, таких як IMPACT, RETAIL-LINK, SINGULARLOGIC. Економічні оператори можуть виставляти електронні рахунки-фактури за різними стандартами. Проте уряд розглядає можливість впровадження мережі PEPPOL та моделі 4 Corner

14	Данія	рахунок-фактура (OIUBL, національний стандарт UBL 2.0 є обов'язковим, BIS 3 UBL є добровільним)	Центральні, регіональні та місцеві органи влади зобов'язані отримувати та обробляти електронні рахунки. Економічні оператори повинні виставляти ці електронні рахунки органам влади. Фізичні та юридичні особи повинні мати банківський рахунок, на який органи влади можуть перераховувати платежі. Органи державної влади повинні використовувати надійний асинхронний безпечний профіль OIO (короткий OIORASP). Цей профіль є набором стандартів веб-сервісів для надійної та безпечної передачі електронних документів. Обмін електронними рахунками в секторі B2G здійснюють через платформу NemHandel. Компанії можуть використовувати всі електронні рішення для виставлення рахунків, які підключені та сумісні з NemHandel. Користувачів мережі PERPOL також можна отримати через мережу NemHandel, оскільки система NemHandel має ту ж структуру, що і PERPOL
15	Естонія	рахунок-фактура (стандарт на основі XML EVS 923: 2014)	Прийняття та обробка електронних рахунків обов'язкові для всього державного сектора. Крім того, для транзакцій B2G необхідно використовувати електронне виставлення рахунків. Центральної платформи немає, одержувачі отримують електронні рахунки через індивідуальні сервісні платформи. Економічним операторам для створення електронних рахунків потрібне програмне забезпечення ERP або бухгалтерського обліку. Крім того, це може зробити зовнішній постачальник програмного забезпечення. Усі постачальники повинні використовувати національний, а пізніше європейський стандарт електронного виставлення рахунків
16	Ізраїль	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	Хоча електронне виставлення рахунка-фактури дозволено, воно ще не обов'язкове. Електронні рахунки-фактури повинні відповідати ізраїльському закону про електронний підпис, тобто мати електронний підпис. Відповідно до законодавства документи повинні зберігатися протягом 7 років

17	Індія	рахунок-фактура (ST, paper bills, e-invoice (for business))	<p>Від 1 квітня 2020 року електронне виставлення рахунків обов'язкове для компаній з оборотом 100 млн рупій або більше відповідно до нового урядового графіка. Ця нова система електронного виставлення рахунків спростить стандартну звітність між платниками податків та органами влади. Можливість контролювати рахунки-фактури та податки B2B допоможе запобігти ухилянню від сплати податків. Створення електронного рахунка – обов'язок платника податків, який повинен повідомити про це на порталі реєстрації рахунків-фактур (IRP) GST. Цей портал генерує унікальний контрольний номер рахунка-фактури (IRN), у цифровій формі підписує електронний рахунок-фактуру та генерує QR-код. QR-код містить важливі параметри електронного рахунка-фактури та надсилає їх назад платнику податків, який першим створив документ. IRP також надсилає підписаний електронний рахунок-фактуру одержувачу документа на електронну адресу, зазначену в електронному рахунку. У багатьох випадках паперові рахунки-фактури конвертують у PDF і надсилають клієнтам електронною поштою. Деякі клієнти також зберігають друковані копії рахунків-фактур разом з електронною версією. Електронне виставлення інвойсів застосовують лише до операцій між бізнесом. Відповідно до недавно впровадженої в Індії системи електронного виставлення рахунків (початок 2021 року), рахунки-фактури з транзакціями B2B обов'язково завантажують на портал реєстрації рахунків-фактур (IRP), який потім видає номер розпізнавання рахунків-фактур</p>
18	Ірландія	рахунок-фактура (PEPPOL BIS, UBL, EDIFACT)	<p>Центральні державні органи зобов'язані отримувати та обробляти електронні рахунки-фактури відповідно до європейського стандарту. Від квітня 2020 року цей регламент почали застосовувати до всіх органів влади. Зобов'язання поширюється лише на рахунки-фактури, які стосуються державних контрактів, що перевищують поріг ЄС. Поки що немає юридичних зобов'язань щодо електронного виставлення рахунків для суб'єктів господарювання</p>

19	Ісландія	рахунок-фактура (UBL 2.1 з CEN-BII04 і BII05; PEPPOL BIS)	Немає законодавства, що робить електронне виставлення рахунків обов'язковим. Проте використання електронних рахунків-фактур у секторі B2G рекомендовано з 2015 року. Економічні оператори можуть подавати електронні рахунки-фактури через мережу PEPPOL
20	Іспанія	рахунок-фактура (Facturae, V3.2.X)	Електронні рахунки обов'язкові в державному секторі. Органи державної влади повинні отримувати електронні рахунки-фактури через єдину точку входу (FACe), спільну для всіх відділів. Органи державної влади можуть приймати паперові рахунки-фактури, якщо їх вартість менша за 5000 євро. Постачальників електронних рахунків можна вибирати вільно, але вони повинні бути підключені до FACe через веб-сервіси
21	Італія	рахунок-фактура (FatturaPA, національний стандарт XML)	Створення, прийняття та обробка електронних рахунків обов'язкові для сектора B2G. Італія пропонує систему обміну електронних рахунків-фактур під назвою Sistema di Interscambio. Існує кілька способів подання електронних рахунків до системи з різними вимогами
22	Казахстан	акт виконаних робіт / рахунок-фактура	Від початку 2019 року інформаційна система електронних рахунків-фактур у Республіці Казахстан дає змогу виписувати первинний бухгалтерський документ «Акт виконаних робіт, наданих послуг». Тому було внесено уточнення до Закону Республіки від 28 лютого 2007 року № 234 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітності», що дозволяють визнавати акти виконаних робіт в електронній формі та підписувати їх за допомогою електронного цифрового підпису. Внесення поправок спрямовано на посилення контролю модуля «Віртуальний склад» інформаційної системи електронних рахунків-фактур

23	Канада	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає, UBL)	17 лютого 2017 року в Канаді впроваджено електронне виставлення рахунків через прийняття універсальної ділової мови (UBL) як національного стандарту. 2018 року створено Підкомітет з електронного виставлення рахунків коаліції бізнес-платежів, спонсором якого є Федеральний резервний банк США Міннеаполіса. Це було спрямовано на вивчення електронних рахунків-фактур у США, Мексиці та Канаді. Потім Канадське податкове агентство (CRA) опублікувало циркуляр щодо електронних рахунків-фактур, зокрема відповідний посібник. Це було покликано сприяти використанню електронних рахунків-фактур у країні. Електронне виставлення рахунка не обов'язкове. Одержувач повинен дати свою згоду. Це можна зробити неявно і в будь-якому разі має бути перевірка. Також рекомендовано перевіряти рахунки-фактури на справжність і цілісність. Під час отримання необхідно нанести цифровий підпис. Існує і зобов'язання щодо зберігання впродовж шести років
24	Канарські острови	рахунок-фактура (XML)	Компанії, які базуються на Канарських островах, повинні надати інформацію про податки, що підлягають сплаті до компетентних органів, протягом чотирьох днів з січня 2019 року, відповідно до Регламенту SII Suministro Inmediato de Información, що означає «негайне надання інформації». Канарські острови мають власну систему оподаткування ПДВ і тому не вважаються частиною системи ЄС
25	Катар	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	Катарські компанії можуть добровільно створювати рахунки-фактури в електронному вигляді, але це не обов'язково. Однак, якщо рахунок-фактуру створюють в електронному вигляді, необхідний цифровий підпис і документ повинен зберігатися в архіві протягом 10 років
26	Киргизстан	акт виконаних робіт / рахунок-фактура	Форма використання актів виконаних робіт/наданих послуг у Киргизській Республіці паперова, систему рахунків-фактур запроваджено з 1 липня 2018 року
27	Китай	рахунок-фактура (paper bills / e-invoice)	Електронні рахунки-фактури ще не дуже популярні в Китаї, проте безпаперову торгівлю використовують у кількох секторах, зокрема митному оформленні, адмініструванні, транспорті. Від 2008 року понад 25% документів, що стосуються торгівлі, передавали в електронному вигляді. Однак паперові рахунки досі потрібні, оскільки правовий статус електронних версій не повністю визнано

28	Кіпр	рахунок-фактура (стандарт PEPPOL BIS)	Запроваджено електронні рахунки для відносин типу B2G. Виставлення електронних рахунків обов'язкове для суб'єктів господарювання, і державні органи повинні мати можливість приймати та обробляти електронні рахунки. Компанії добровільно надсилають свої електронні рахунки-фактури до центральної платформи Казначейства Республіки через точку доступу e-Invoicing ARIADNI
29	Колумбія	рахунок-фактура (XML (UBL 2.0))	Електронне виставлення рахунків (DTE) обов'язкове для всіх платників податків. Потрібен цифровий підпис, а рахунок-фактуру потрібно надіслати до податкових органів протягом 48 годин після підписання. Графічне зображення документів регламентується (CUFE або UUI) і необхідна валідація покупця під час отримання. Згода покупця не потрібна
30	Корея	рахунок-фактура (electronic bill transmission)	У Кореї рівень економічного розвитку вищий, аніж в інших країнах Азії, тому рівень лібералізації торгівлі розвиненіший. Застосування безпаперової торгівлі знайшло своє відображення у фінансових відносинах і приватного бізнесу, і держави. Створено законодавче середовище для безпаперової торгівлі, а також основні стандарти передачі даних з комерційною метою. У результаті бізнес і уряд повністю користуються перевагами безпаперової торгівлі. Учасники торгів реалізували консолідацію ресурсів з електронної передачі рахунків, а також реалізували транскордонну безпаперову торгівлю в деяких областях
31	Коста-Ріка	рахунок-фактура (електронні рахунки-фактури XML)	Від 2018 року електронне виставлення рахунків обов'язкове в Коста-Ріці для транзакцій B2B і B2C, а також для кредитних та електронних дебетових нот. Компанії зобов'язали реєструватися в системі через DGT (Генеральне управління податків). У них було шість місяців, щоб запровадити нову систему виставлення рахунків і надати для цього технічні засоби. Використання електронного виставлення рахунків покликано допомогти уряду досягти цифрової інтеграції, а також боротися з ухиленням від сплати податків через оптимізацію податкового контролю
32	Литва	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає, але eSaskaita рекомендується)	Електронне виставлення рахунків B2G обов'язкове в Литві. Для виставлення електронних рахунків за європейським стандартом можна використовувати будь-якого постачальника послуг. Рахунки-фактури, які не відповідають європейському стандарту, треба надсилати через eSaskaita
33	Ліхтенштейн	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	Електронні рахунки-фактури не обов'язкові в Ліхтенштейні, але потрібен цифровий підпис

34	Люксембург	рахунок-фактура (PEPPOL BIS і UBL 2.1)	Електронне виставлення рахунків B2G доступне для постачальників для добровільного використання. Центральні державні органи зобов'язані мати можливість отримувати та обробляти електронні рахунки-фактури. Точку доступу PEPPOL повинні використовувати центральні урядові організації. Щоб мати можливість використовувати його як місцеву організацію, PEPPOL має бути інтегровано у власну систему розрахунків
35	Мальта	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	Наразі немає закону про електронне виставлення рахунків. Економічні оператори можуть виставляти електронні рахунки-фактури на добровільній основі
36	Марокко	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	Від 1 січня 2018 року в Марокко діють нові правила виставлення рахунків для великих компаній. Їх запроваджено для обходу та боротьби з фіктивними та шахрайськими рахунками-фактурами
37	Мексика	рахунок-фактура (стандарт XML, який регулюється SAT (податкова адміністрація), CFD)	Електронний рахунок-фактура в цій країні називається Comprobante fiscal digital (CFD) і регулюється державним органом Servicio de Administración Tributaria (SAT). Поштовх до видачі електронних рахунків-фактур у торговому бізнесі походить від великих транснаціональних компаній, таких як WalMart, Pemex, Elektra, Cemex, Mapfre, Home Depot. Електронні рахунки-фактури CFDI обов'язкові для всіх платників податків і повинні бути підтверджені приватною платформою PAC (Proveedores Autorizados de Certificación). Потрібні цифрові підписи та підтвердження податковими органами. Для графічного зображення створюють обов'язковий QR-код. Підтвердження покупця під час отримання не потрібно. Погодження з покупцем не потрібно
38	Нідерланди	рахунок-фактура (NLCIUS для EN 16931-1, UBL-ONNL (національний UBL), SETU (HR-XML), SI-UBL)	Електронне виставлення рахунків B2G у Нідерландах обов'язкове для центрального уряду з 2017 року. Нідерландський орган PEPPOL Simplerinvoicing – центр обміну рахунками і у B2G, і в B2C. Тому постачальники можуть подавати електронні рахунки-фактури через цей портал. Крім того, існує також можливість використання електронних рахунків-фактур через інших постачальників, підключених до мережі PEPPOL. Можна використовувати також відповідні державні пропозиції та послуги
39	Німеччина	рахунок-фактура (XRechnung (для центральних, регіональних і місцевих органів влади), ZUGFeRD 2.1)	Усі клієнти з федерального державного сектору повинні мати можливість отримувати та обробляти електронні рахунки-фактури. Кожен регіон повинен прийняти власні закони про електронне виставлення рахунків

40	Нова Зеландія	рахунок-фактура (PEPPOL BIS)	Діє PEPPOL з 31 жовтня 2019 року, Нова Зеландія та Австралія підтримують одна одну в разі технічних вимог і проблем
41	Норвегія	рахунок-фактура (EHF 3.0 і PEPPOL BIS)	Норвегію вважають найбільш передовою скандинавською країною з погляду електронного виставлення рахунків. Щоб мати можливість приймати рахунки-фактури EHF, компанії повинні бути зареєстровані в ELMA. Від 2015 року електронні рахунки-фактури використовують на всіх рівнях державного управління. Від 2012 року всі зацікавлені сторони B2G повинні мати змогу надсилати та отримувати електронні рахунки-фактури. Норвегія має 45 продуктивних точок доступу PEPPOL і понад 121 000 одержувачів PEPPOL
42	Об'єднані Арабські Емірати	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	В Об'єднаних Арабських Еміратах створення електронних рахунків не обов'язкове, але компанії можуть вибрати це добровільно. Згода покупця не потрібна. Однак для електронного рахунку необхідний цифровий підпис. Рахунки-фактури мають зберігатися в архіві протягом 10 років
43	Перу	рахунок-фактура (XML)	Електронні рахунки-фактури в Перу (CPE) обов'язкові та мають бути підтверджені інтерфейсом податкового органу. Кожен електронний рахунок-фактуру необхідно надіслати через 72 години після виписки. Для створення обов'язкового графічного відображення штрих-коду необхідні електронний підпис і перевірка податковим органом. Підсумок зобов'язань і дебіторської заборгованості обов'язковий щомісяця. Також необхідна перевірка електронного рахунку-фактури покупцем. Електронні рахунки-фактури зберігаються п'ять років
44	Польща	рахунок-фактура (UBL 2.1, UN / CEFACT CII, PEPPOL BIS Billing 3.0)	Зараз у Польщі паперове та електронне виставлення рахунків-фактур співіснують, хоча електронна форма досі перебуває на початковій стадії. Насправді ініціатива влади в цій сфері не нова. 2005 року прийнято законодавство, щоб узгодити юридичну цінність електронного виставлення рахунків із традиційним – набагато швидше, аніж це було зроблено в інших країнах ЄС. На європейському рівні обидві форми виставлення рахунків оголошено еквівалентними 2010 року, тимчасом як польський уряд визнав це п'ять років тому. Платформу електронного виставлення рахунків PEF, що складається з точок доступу PEPPOL, використовують у Польщі для електронних рахунків-фактур B2G. Виставлення електронних рахунків добровільне, а одержувачі зобов'язані мати змогу отримувати електронні рахунки. За замовчуванням електронні рахунки-фактури архівують на 10 років

45	Португалія	рахунок-фактура (UBL 2.0, XML-GS1)	Економічні оператори зобов'язані виставляти електронні рахунки. Органи державної влади повинні мати змогу отримувати електронні рахунки-фактури. Існують різні платформи, які можна використовувати для цього, наприклад Portal BASE і eSPar. Органи державної влади можуть використовувати портал BASE для обробки електронних рахунків-фактур. Рішення, що використовують для обробки, надають різні постачальники послуг
46	Росія	акт виконаних робіт, рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає, XML)	Наразі електронне виставлення рахунків не обов'язкове в Росії, і використовувати його можливо на добровільній основі за згодою двох сторін. Проте Росія працює над тим, щоб зробити схему обов'язковою та зобов'язати всіх платників податків виставляти рахунки в електронному вигляді, поки що більше використовують паперові акти здачі прийняття виконаних робіт чи наданих послуг
47	Румунія	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	У Румунії немає центральних платформ для управління процесами електронного виставлення рахунків. Наразі немає законодавчих норм щодо використання електронних рахунків. Тому економічні оператори можуть вільно вибирати постачальника, через якого будуть виставляти та передавати електронні рахунки-фактури
48	Саудівська Аравія	рахунок-фактура (e-invoice)	Четвертого грудня 2020 року прийнято рішення, що з 4 грудня 2021 року застосовують електронне виставлення рахунків. Усі платники податків, які є резидентами КСА, зобов'язані виставляти електронні рахунки-фактури, пряме дебетування та кредитування для всіх операцій та оподатковуваних поставок. Транскордонні операції також підпадають під дію цього регламенту, і для них також необхідно виставляти електронний рахунок-фактуру

49	Сингапур	рахунок-фактура (PEPPOL)	Сингапур став першим у використанні електронного виставлення рахунків не тільки в Азії, а й в усьому світі. Країна почала використовувати його 2003 року, одночасно з Чилі. Проте транзакції B2B (бізнес-бізнес) досі співіснують із паперовими рахунками-фактурами. Насправді, як повідомляє PEPPOL, велика сингапурська компанія щорічно видає в середньому два мільйони паперових рахунків-фактур, що еквівалентно висоті Marina Bay Sands, визначної будівлі міста. 2019 року Сингапур прийняв загальний формат PEPPOL для обміну електронними рахунками-фактурами, що полегшує транснаціональну торгівлю та з усією Європою, підпадаючи під цей формат. Сингапур став першою країною за межами ЄС, яка приєдналася до цієї мережі
50	Словаччина	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	Транзакції B2G-рахунків у Словаччині можна здійснювати добровільно за допомогою електронних засобів. Мінфін розробив концепцію єдиного рішення для електронного виставлення рахунків. Це зроблено для забезпечення обов'язкового обміну електронними рахунками. Впровадження цього рішення відбуватиметься в три етапи. Після завершення впровадження всі органи державної влади та компанії зобов'язані обмінюватися рахунками-фактурами в електронному вигляді. Буде завершено імплементацію законодавства ЄС про електронне виставлення рахунків і буде доступна автоматична обробка та передача рахунків-фактур
51	Словенія	рахунок-фактура (e-SLOG як обов'язковий стандарт)	Електронне виставлення рахунків у Словенії обов'язкове з 2015 року. Рахунки-фактури B2G і G2G потрібно передавати через систему електронного виставлення рахунків PPA. Компанії можуть подавати електронні рахунки-фактури за допомогою різних каналів і рішень, таких як веб-сервіси або веб-портали. Для цього використовують різних постачальників послуг. Наразі більше 90% словенських гравців державного сектору вже можуть отримувати електронні рахунки-фактури відповідно до директиви ЄС
52	Сполучені Штати Америки	рахунок-фактура (W9)	Основний формат рахунку-фактури в США – це W9 для виставлення рахунків клієнтам зі США. Проте вимоги до рахунків-фактур зазвичай відрізняються у різних штатах, і на зобов'язання з податку з продажу суттєво впливає присутність компанії в штаті, стандартний рахунок-фактура завжди повинен містити ідентифікаційний номер компанії, реєстраційні номери покупця та інформацію стосовно продавця. Номер рахунку-фактури потрібен для посилання на систему ERP. Ціну за одиницю товарів і послуг, EIN (ідентифікаційний номер працівника), а також правильний опис товарів або послуг також має бути включено

53	Тайвань	рахунок-фактура (e-uniform invoice)	Електронне виставлення рахунків на Тайвані почалося 2006 року, коли сім компаній зареєструвалися як користувачі електронних рахунків-фактур. На Тайвані єдиний рахунок-фактура – це стандартизована квитанція, яку видають магазини та підприємства і яка є формою примусового виконання для реєстрації та оплати ПДВ. Зі зростанням популярності онлайн-каналів для ділових операцій також виписують електронні уніформи. Від 2000 року міністерство фінансів Тайваню створило платформу електронних рахунків-фактур і спеціальну групу для просування використання електронних рахунків-фактур. Він відповідає за створення правил, положень і форматів обміну, що стосуються розвитку системи електронного виставлення рахунків. 2006 року почато програму планування та впровадження інтегрованої платформи обслуговування електронних рахунків, щоб усунути відсутність стандартного обміну інформацією між центрами обслуговування
54	Туреччина	рахунок-фактура (UBL-TR, національний стандарт XML)	Усі компанії з валовим річним оборотом п'ять мільйонів TRY (раніше 10 мільйонів TRY) повинні були оцифрувати свої рахунки-фактури до 1 липня 2020 року. Усі посередники та торгівці в плодоовочевій промисловості повинні були зробити це до 1 січня 2020 року, а компаніям на енергетичному ринку, виробникам автомобілів, онлайн-продавцям і веб-рекламодавцям дозволили це зробити до 1 липня 2020 року
55	Угорщина	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	В Угорщині немає законодавства про електронне виставлення рахунків. Рахунки-фактури можна виставляти в електронному або письмовому вигляді. Клієнти повинні приймати електронні рахунки-фактури, якщо автентичність і цілісність відправника може бути гарантовано. Проте платники податків з ПДВ не менше 100 000 форинтів зобов'язані автоматично та в електронному вигляді подавати дані до податкового органу Угорщини
56	Уругвай	рахунок-фактура (XML)	Електронні рахунки-фактури (CFE) стануть обов'язковими в майбутньому. На цей момент вони досі добровільні та мають бути підтверджені онлайн-інтерфейсом податкових органів. Перед відправленням одержувачу для створення обов'язкового графічного відображення QR-коду необхідні електронний підпис і перевірка податковим органом. Підтвердження електронного підпису покупця під час отримання та погодження з покупцем не потрібно. Термін зберігання в електронному архіві п'ять років

57	Філіппіни	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	На Філіппінах обов'язок виставляти рахунки-фактури в електронному вигляді має бути запроваджено до 2022 року. Пілотний проект уже розпочато 2021 року для подальшого стимулювання обов'язкового переходу на електронні рахунки-фактури
58	Фінляндія	рахунок-фактура (Finvoice і TEAPPSXML)	Електронне виставлення та обробка рахунків обов'язкові для транзакцій B2B. Від 2010 року електронне виставлення рахунків B2G обов'язкове, а з квітня 2020 року приватні компанії також можуть наполягати на праві отримувати рахунки від своїх постачальників в електронному вигляді. Одержувачі рахунків-фактур можуть відхилити всі електронні рахунки-фактури, які є у форматі PDF або не відповідають стандарту XML. Це означає, що з 1 квітня 2020 року закон дозволяє державним адміністраціям і приватним компаніям вимагати електронні рахунки-фактури від фінських постачальників
59	Франція	рахунок-фактура (OASIS UBL 2.1 і формат CII UN/CEFACT)	Електронні рахунки обов'язкові у Франції для сектору B2G. Від 2020 року це також стосується компаній з менш як 10 працівниками. Обмін електронних рахунків у Франції здійснюють через портал Chorus Pro
60	Хорватія	рахунок-фактура (стандарт OASIS UBL 2.1 для e-invoice B2G та міжгалузевий рахунок-фактура (CII))	Усі замовники зобов'язані отримувати електронні рахунки. Від 1 липня 2019 року постачальники зобов'язані виставляти електронні рахунки. Виставлені електронні рахунки державних контрактів мають відповідати європейському стандарту (CEN). Європейський стандарт електронного виставлення рахунків (EN) уже повністю впроваджено в Хорватії. Обмін рахунками-фактурами здійснюють через центральну платформу Servis eRačun za državu. Платформа слугує точкою підключення для всіх учасників і допомагає надавати стандартизовані електронні рахунки
61	Чеська Республіка	рахунок-фактура (EDIFACT, UBL та ISDOC)	Центральні, регіональні та місцеві органи влади зобов'язані приймати та обробляти електронні рахунки. Усі суб'єкти господарювання повинні виставляти електронні рахунки-фактури, що обробляються через платформу Národní elektronický nástroj (NEN). Європейський стандарт включено до технічних стандартів Чеської Республіки. Єдиний національний стандарт електронного виставлення рахунків ISDOC існує з 2009 року

62	Чилі	рахунок-фактура (DTE/XML)	Впроваджено електронні рахунки-фактур під назвою Documentos Tributarios Electronicos (DTE). Державний орган, що керує впровадженням DTE серед компаній, – Servicio de Impuestos Internos (SII). Електронне виставлення рахунків обов'язкове для всіх платників податків. Перед відправкою одержувачу для створення обов'язкового графічного відображення штрих-коду необхідні електронний підпис і перевірка податковими органами. Потрібне підтвердження електронного рахунка-фактури покупцем. Термін зберігання електронних рахунків в електронному архіві – п'ять років
63	Чорногорія	рахунок-фактура (Per EDI)	Електронний рахунок-фактура дозволений, але не обов'язковий. Цифровий підпис необхідний для підтвердження автентичності електронного рахунка. Обов'язок щодо зберігання на законних підставах становить п'ять років з дати виставлення рахунка
64	Швейцарія	рахунок-фактура (стандартизованого підходу немає)	Для сфери B2C та B2B електронне виставлення рахунків добровільне. У сфері B2G з 2014 року він обов'язковий для рахунків-фактур на суму щонайменше 5000 швейцарських франків
65	Швеція	рахунок-фактура (Sveaaktura BIS 5A 2.9, PEPPOL BIS Billing 3.0)	Швеція почала запроваджувати електронне виставлення рахунків ще в 1990-х роках. Від квітня 2019 року всі постачальники публічних компаній зобов'язані використовувати електронне виставлення рахунків. Використання PEPPOL BIS Billing 3.0 також обов'язкове для покупців у державному секторі. Постачальники та покупці повинні очікувати штрафів у разі їх невиконання. Від цього регулювання очікують економію витрат до 165 млн євро на рік
66	Японія	рахунок-фактура (стандартизованого підходу щодо e-invoice немає, promissory note (вексель))	Такі країни, як Японія та Корея, з хорошими рівнями лібералізації торгівлі, законодавчими системами та комплексними планами розвитку уряду, перебувають на середньому етапі розвитку. Традиційна японська бізнес-практика суттєво відрізняється від практики Європейського Союзу та США. В Японії переважно розраховуються готівкою. Оплата векселем – найпопулярніший спосіб оплати. Це одна з причин повільного впровадження електронних рахунків-фактур. У Японії планують впровадження електронних векселів. Близько 7700 компаній (0.2% усіх компаній), переважно великих компаній, підписалися на використання електронних рахунків. Згідно з джерелами податкових бухгалтерів, електронні рахунки-фактури або електронні документи дуже рідкісні в Японії. Електронні рахунки-фактури не обов'язкові, але потрібен цифровий підпис. Є зобов'язання щодо зберігання 10 років

Додаток № 2: Результати опитування про використання актів виконаних робіт

Скільки актів виконаних робіт підписує ваше підприємство в середньому за місяць? Врахуйте акти і за ваші послуги, і за надані вам послуги

Актив на місяць	Фізична особа-підприємець	Юридична особа	Разом
1–5	54.4%	22.9%	48.2%
6–10	13.9%	20.5%	15.1%
11–30	12.5%	22.9%	14.6%
31–50	4.5%	12.0%	5.9%
51–100	5.7%	9.6%	6.4%
101–200	2.0%	6.0%	2.8%
201–500	2.5%	2.4%	2.7%
Більше 500	0.0%	2.4%	0.4%
Важко сказати	4.5%	1.2%	4%

Примітка: медіанне значення для ФОП – 5 актів, для юридичних осіб – 20 актів. Тут і далі медіанне значення означає, що 50% опитаних назвали значення, яке менше або дорівнює медіанному, а 50% – більше або дорівнює. Медіанне значення, на відміну від середнього, не чутливе до крайніх значень.

Скільки людей бере участь у виробництві одного акта?

Актив на місяць	Фізична особа-підприємець	Юридична особа	Разом
1	70.5%	29.8%	62.4%
2	19.3%	41.7%	23.7%
3	7.7%	17.9%	9.6%
4	0.9%	3.6%	1.3%
5	0.0%	2.4%	0.4%
6	0.9%	2.4%	1.3%
7	0.9%	1.2%	0.9%
8 і більше		1.2%	0.2%

Примітка: медіанне значення для ФОП – 1 людина, для юридичних осіб – 2 людини.

Для кожної посади зазначте, будь ласка, яку частку робочого часу (%) займає робота з актами: створення, підписання, пересилання, зберігання

	Медіанне значення
Директор, підписант	5%
Бухгалтер	13%
Адміністратор, офіс-менеджер	10%
Менеджер, який спілкується з клієнтом	10%

Яким чином ваше підприємство найчастіше обмінюється актами з контрагентами?

Електронними актами, підписаними ЕЦП	29.6%
Доставляємо особисто або власним кур'єром	20.7%
Укрпоштою	16.8%
Іншими поштовими службами (Нова пошта, Міст тощо)	16.7%
Контрагенти забирають своїми кур'єрськими службами	15.3%
Кур'єрською доставкою (зокрема кур'єрами поштових служб)	1.6%

Чи було б вашому підприємству легше працювати за умов, коли підписання актів не обов'язкове, а замість підписання достатньо оплатити виставлений рахунок?

Так, набагато легше	45.0%
Так, трохи легше	29.1%
Ні, швидше важче	12.0%
Ні, набагато важче	6.4%
Важко сказати	7.5%

	Фізична особа-підприємець	Юридична особа	Разом
Так (сума відповідей)	73.9%	75.6%	74.1%
Ні (сума відповідей)	18.7%	17.1%	18.4%
Важко відповісти	7.4%	7.3%	7.5%

	Управлінці (власник, керівник, заступник)	Обліковці (бухгалтер, фін. директор)
Так (сума відповідей)	74.7%	64.6%
Ні (сума відповідей)	16.0%	30.3%
Важко відповісти	9.3%	5.1%

Примітка: дані таблиці наведено для незваженого масиву. Після зважування різниця між відповідями управлінців та обліковців стає статистично незначущою.

Підрахунок витрат на оформлення актів і ціна одного акта

Дані опитування дають змогу для кожного підприємства визначити приблизну очікувану ціну оформлення актів виконаних робіт. Для цього ми перемножили частку часу співробітників, задіяних у підготовці актів, на середню зарплату співробітників відповідного рівня. Ми виходили з консервативної оцінки заробітної плати, за якої зарплата директора підприємства становить 15 тис. грн, а бухгалтера – 10 тисяч. Ми також оцінили вартість доставки актів виконаних робіт, виходячи із заявленого переважного способу їх доставки та нашої оцінки вартості цього способу. У підсумку ми отримали такі середні значення:

Вид підприємства	Загальні витрати на виготовлення актів (грн/міс)	Ціна виготовлення однієї пари актів
Фізична особа-підприємець	1929	348.67 грн
Юридична особа	3872	255.44 грн
Разом	2337	327.61 грн

Опитування здійснено компанією Info Sapiens з 2 до 6 листопада 2021 року методом комп'ютеризованих телефонних інтерв'ю. Опитано 435 керівників (директорів, заступників директора, головних бухгалтерів, фінансових директорів) і власників підприємств України, включно з ФОП. Опитування здійснювали у всіх областях України, крім окупованих Росією територій. Джерело вибірки: Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців і громадських формувань. Відбір респондентів здійснювали випадковим чином. Структура вибірки відповідає структурі підприємств-юридичних осіб України та ФОП за видом економічної діяльності (КВЕД). Вибірка диспропорційна (щонайменше по 100 інтерв'ю для кожної з категорій: ФОП, мікропідприємства, малі підприємства та середні і великі підприємства. Для аналізу загалом дані було переважено відповідно до кількісного розподілу категорій підприємств у загальній сукупності. Похибка вибірки з імовірністю 0.95 не перевищує 4.7%

Джерела

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність».
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення адміністративних бар'єрів для експорту послуг».
3. Інформаційний лист Вищого адміністративного суду України від 01.11.2011 р №1936/11/13-11.
4. *The Trade Facilitation Implementation Guide* URL: <https://tfig.unece.org/index.html>
URL: <https://tfig.unece.org/contents/country-examples-e-invoicing.htm>.
5. *INPOSIA Digital Transformation and Integration* URL: <https://www.inposia.com/en/home/>.
6. *Digital Connecting Europe Facility (CEF)* URL: <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/eInvoicing>.
7. *Docaposte Group SERES* URL: <https://www.groupseres.com/en/>.
8. *PEPPOL* URL: <https://peppol.eu/what-is-peppol/>.
9. *Directive 2014/55/EU* URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0055>.
10. *Billentis Report* URL: <https://www.pagero.com/news/billentis-report-2019-2025/>.
11. *Обзор налоговых систем государств – членов Евразийского экономического союза*
URL: <https://docs.eaeunion.org/ru-ru>.
12. *Информационно-правовой портал NORMA* URL: <https://www.norma.uz/search>.

Дмитро Боярчук

Фахівець з макроекономічного прогнозування, соціальної політики та фіскального сектору.

Виконавчий директор Центру соціально-економічних досліджень – CASE Україна.

Отримав ступінь магістра економічних наук на магістерській програмі Консорціуму з економічних досліджень та освіти (нині Київська школа економіки) при Національному університеті «Києво-Могилянська академія».

Андрій Саварець

Фахівець з юридичного супроводу реформ у сфері зовнішньоекономічної діяльності, митної політики та валютного регулювання.

Працював в Державній митній службі, апараті Верховної Ради України, очолював відділ кримінальної юстиції в Міністерстві юстиції України, а також був радником міністра Кабінету Міністрів України. З 2015 року дотепер займається експертною та громадською діяльністю. Автор низки публікацій з питань державного управління, митної справи та правоохоронної діяльності, а також співавтор законопроектів і підзаконних нормативно-правових актів.

Закінчив Академію митної служби України за спеціальністю «правознавство» та Український університет фінансів і міжнародної торгівлі за спеціальністю «менеджмент зовнішньоекономічної діяльності».

Євген Шульга

Фахівець з державного управління та управління організаціями.

Директор з розвитку Центру соціально-економічних досліджень – CASE Україна.

Закінчив університет ім. Джорджа Вашингтона (Вашингтон, США) за спеціальністю «управління неурядовими організаціями» та Міжнародний науково-технічний університет (Київ) за спеціальністю «управління організаціями».

Світлана Чорна

Фахівець науково-дослідної частини кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування «Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту», Сумський державний університет.

Аспірантка ДВНЗ «Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту» Сумського державного університету за спеціальністю «фінанси, банківська справа та страхування».

CASE Україна

Центр соціально-економічних досліджень

Центр соціально-економічних досліджень «CASE Україна» — один з найстарших і найвпливовіших українських осередків дослідження державної політики.

Починаючи з 1999 року ми виконали більш як 50 дослідницьких і просвітницьких проектів на замовлення Агенції з міжнародного розвитку США, Європейської комісії, Інституту відкритого суспільства, Програми розвитку ООН, Світового банку, Світового економічного форуму, Шведської агенції з міжнародного розвитку й багатьох інших.

01135 Київ, Україна
вул. Полтавська, 10, оф. 34

+38 (044) 227-53-17

info@case-ukraine.com.ua

case-ukraine.com.ua
cost.ua

facebook.com/cost.ukraine

youtube.com/Ціна_держави

telegram.org/@costukraine

patreon.com/costua

Підтримайте нашу роботу благодійним внеском!

Якщо ви вважаєте нашу просвітницьку та дослідницьку роботу корисною, інвестуйте у нашу роботу! Кожен внесок надихає і дає зрозуміти, що наша діяльність вам потрібна.

Як переказати гроші?

Найзручніше зробити внесок на нашій веб-сторінці у розділі «Підтримати» (<https://www.cost.ua/donate/>). Переказати гроші можна за допомогою кредитної картки, прямим переказом на рахунок чи за допомогою криптовалюти.

Щомісячний платіж

Зверніть увагу на можливість підтримувати нас автоматичним щомісячним внеском. Це можна зробити і на нашому сайті, і за допомогою сайту «Патреон»: <https://www.patreon.com/costua>. Повторюваний платіж можна скасувати будь-коли.